

УДК 321.02

ПОЛІТИЧНИЙ ТА ДЕРЖАВНИЙ РЕЖИМ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

Студент К. В. Салманова гр. БП-15
Наук. керівник к.н. з держ. упр. Н.В. Кулак
Київський національний університет технологій та дизайну

Метою даного дослідження є дослідити правову природу політичного та державного режиму, з'ясувати основні їх види. Для досягнення поставленої мети треба вирішити такі завдання: а) визначити поняття і суть державного та політичного режимів; б) розкрити види та ознаки державного режиму.

Політичний режим являє собою сукупність способів і методів здійснення влади державою. Деякі дослідники дотримуються думки, що «політичний режим» це занадто широке поняття для даного явища і вважають за краще використовувати дещо інше - «державний (державно-правовий режим)». На відміну від понять форми правління і форми державного устрою, які відносяться до організаційної сторони форми держави, термін «державний режим» характеризує її функціональну сторону - форми і методи здійснення державної влади. Державний режим — це сукупність способів та методів здійснення державної влади у суспільстві. Поняття «державний режим» не тотожне поняттю «політичний режим», хоча за значенням вони близькі одне до одного. Державний режим — це різновид політичного режиму, який має більш широке значення ніж державний режим. До поняття «політичний режим» входять не тільки методи діяльності державних органів, а й форми діяльності всіх елементів політичної системи суспільства: політичних партій, громадських організацій та інших об'єднань громадян. На відміну від форми державного правління та форми державного устрою, державний режим характеризує порядок діяльності держави, визначає її функціональне спрямування. Державний режим є найбільш нестійким елементом форми держави [1].

Зміст державного режиму визначається взаєминами між двома політичними субстанціями – владою і свободою. Саме обсяг повноважень влади, способи і методи її діяльності, ступінь свободи індивідів дозволяють належно оцінити характер існуючому в суспільстві державного режиму.

Ознаками виділення державного режиму в окремій тип є: спосіб формування органів влади; співвідношення між гілками влади; становище і роль політичних партій та громадських організацій; правовий статус особи; рівень економіко-господарського розвитку; рівень політичної свідомості суспільства; порядок функціонування правоохоронних органів і паралельних органів; встановлена правова система, її особливості і характер; історичні, культурні традиції, звичаї народу [2].

В конституціях зарубіжних країн ті чи інші сторони, елементи державного режиму закріплені в неоднаковому об'ємі. Аналіз основних законів різних країн свідчать, що предметом конституційного регулювання є наступні

елементи державного режиму: державна влада, яка має своєю основою політичну владу народу, політичне панування певної соціальної групи; організаційно - правовий поділ державної влади та автономія її гілок, з одного боку, і принцип єдності державної влади - з іншого; змагальність, пошук компромісу і консенсусу в діяльності державних органів або, навпаки, обмеження політичної діяльності, орієнтація на боротьбу з політичними опонентами і придушення їх; політичні свободи громадян, можливість їх самостійної і активної участі в політичному житті; самоврядування територіальних громад на певній місцевості.

Державний режим - найважливіша складова частина політичного режиму, що існує в суспільстві. Політичний режим - це спосіб функціонування політичної системи суспільства, який визначає характер політичного життя в країні, відображає рівень політичної свободи і ставлення органів влади до правових основ їх діяльності.

В світовій науковій літературі існує безліч класифікацій політичних режимів. Ці класифікації залежать від критерію розподілу. За такий критерій береться одна ознака, чи сукупність ознак. Нерідко використовуються географічні критерії, рівень політичного і економічного розвитку країни, характер духовного життя. Так, на основі різних критеріїв західних політологів в країнах, що розвиваються, розрізняють до шести - восьми різновидів державного режиму. В сучасному світі можна говорити про 140-160 режимів, які трохи відрізняються один від одного.

Більшість дослідників використовують, укрупнену класифікацію виходячи з сукупності ознак, які не залежать від географічних чинників. З цієї точки зору розрізняють три головні різновиди політичного режиму: демократичний, авторитарний і тоталітарний.

Авторитаризм - це політичний режим, при якому політична влада здійснюється конкретним суб'єктом (сім'єю, партією, соціальним класом) при мінімальній участі народу. Класичний приклад обстоювання авторитарного режиму - вислів Людовіка XIV "Держава - це я". Демократичний політичний режим - це спосіб функціонування політичної системи, заснований на визнанні народу як джерела влади, його права брати участь у вирішенні державних та суспільних справ і наділення громадян достатньо широким колом прав і свобод. Характерні риси демократичного політичного режиму: обрання представницьких органів державної влади й місцевого самоврядування шляхом загальних, рівних, прямих виборів при таємному голосуванні; наявність у парламенту виняткового права видавати загальнодержавні закони; розподіл державної влади на законодавчу, виконавчу й судову, наявність механізму стримувань і противаг між ними; структурована багатопартійність; прийняття політичних рішень більшістю при повазі інтересів і прав меншості.

Тоталітарний політичний режим - це спосіб функціонування політичної системи, якій притаманні такі риси: існування єдиної загальної ідеології, яка пронизує всі сфери життя суспільства; монополізація влади єдиною масовою партією, яка зрощена з державними органами; постійні чи періодичні репресії

як засіб внутрішньої політики; монополія держави на засоби масової інформації; абсолютна відсутність плюралізму; жорсткий контроль зі сторони держави за економікою; ліквідація майже всіх форм недержавної форми власності; відсутність опозиції.

У політичній науці виділяють два основні типи тоталітарних режимів: тоталітаризм із лівим ухилом (сталінізм, маоїзм) і правим ухилом (німецький націонал-соціалізм).

Підсумовуючи вище зазначене та на підставі комплексного аналізу вчень провідних науковців і практиків як України так інших країн, можна зробити висновок, що державний та політичний режим є досить близькими поняттями, але попри це не є тотожними. Політичний режим – це характеристика не тільки держави, але й всієї політичної системи: відносини між людьми з приводу державної влади й відносини людей з державною владою, які формують зміст політичного режиму, розгортаються саме у сфері політичної системи. Оскільки остання є одним із рівнів громадянського суспільства, то корінні соціально-економічні й культурні основи цього суспільства зумовлюють характер держави не безпосередньо, а втілюючись в особливостях політичного режиму.

Література:

1. Кириченко В. М., Куракін О. М. Теорія держави і права: модульний курс: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 264 с.
2. Теория государства и права./Под ред. А.Б. Венгерова. М: Юрист, 2000. – 528с.
3. Ярош О.Б. Загальна теорія політики. - Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту Ім. Лесі Українки, 2005,- 240 с.
4. Кулак Н.В. Актуальні питання правового статусу добровольчих формувань в Україні./ Н.В. Кулак // Часопис Київського університету права – 2016. – № 4.

УДК 340.11

Правова держава та громадянське суспільство

Студент Ю.В. Спис гр. БП-15

Наук. керівник к.н. з держ. упр. Н.В. Кулак

Київський національний університет технологій та дизайну

Актуальність теми: правова держава і громадянське суспільство є найвищими еталонами до якого прагне будь-яке суспільство.

Проблематикою даної теми займалися: О.Ф. Скакун, Н.М. Пархоменко, А.М. Шульга, І.М. Погребний, О.Л. Слюсаренко, М.С. Кельман, Л.С. Гамбург, В.В. Ковальська, О.Г. Мурашин, О.В. Скрипнюк, І.О. Воронов, К.П. Шершун і інші.

Реалізацію основних прав людини всіма особами, що проживають у певній країні, може забезпечити насамперед відповідна держава: адже тільки